

Investerings en ontwikkeling

Auteur(s):

Tulder, R. van
Hoogleraar Bedrijfskunde, Erasmus Universiteit Rotterdam.

Verschenen in:

ESB, 84e jaargang, nr. 4227, pagina 787, 29 oktober 1999

Rubriek:

Prikkel

Trefwoord(en):

De jaren negentig stonden in het teken van internationalisering. Niet alleen internationale handel, maar juist internationale investeringen groeiden sterk. De creatie van internationale (productie)netwerken van momenteel zo'n 60.000 multinationaal opererende ondernemingen is ontegenzeggelijk één van de meest interessante gegevens van de wereldeconomie aan het eind van de eeuw. Sinds 1991 wordt deze ontwikkeling adequaat gedocumenteerd in het jaarlijks uitkomende *Wereld Investerings Rapport*, dat onder auspiciën van de UNCTAD wordt gepubliceerd. In het laatste rapport wordt geconstateerd dat een vorige generatie van regeringen multinationals vooral zag als een (ontwikkelings)probleem. Buitenlandse investeringen werden vergast op allerlei restricties. Momenteel worden multinationals als belangrijk deel van de oplossing gezien ¹. Vrijwel alle ontwikkelingslanden - net als overigens de industrielanden - proberen via liberaliserings- en privatiseringsoperaties hun land aantrekkelijk te maken voor buitenlandse investeerders. Zulk beleid is een teken van 'good governance' voor het IMF en de Wereldbank. Zijn buitenlandse investeringen voor ontwikkelingslanden echt zo aantrekkelijk?

Macro-economisch kan het belang van internationale investeringen voor ontwikkelingslanden momenteel nauwelijks onderschat worden. Ten eerste was het aandeel van ontwikkelingslanden in internationale investeringsstromen in de periode van 1991-1997 groter dan hun aandeel in de wereldhandel. Ten tweede is het aandeel van directe buitenlandse investeringen in de totale kapitaalstromen richting ontwikkelingslanden sterk gegroeid: van 28 procent in 1991 tot 56 procent in 1998. Investerings van ondernemingen nemen een prominentere rol in dan kapitaaloverdrachten in de vorm van ontwikkelingshulp en bankleningen bij elkaar!

De werkelijkheid blijkt bij nader inzien genuanceerder. De investeringen van ondernemingen zijn geconcentreerd in een handvol landen. Vijf landen (China, Brazilië, Mexico, Singapore en Indonesië) ontvingen in 1998 55 procent van alle investeringen richting ontwikkelingslanden. In 1990 bedroeg hun aandeel nog 41 procent. De laatste jaren bleek dat zodra ondernemingen (terecht of onterecht) hun vertrouwen verloren, het totale bedrag aan buitenlandse investeringen in ontwikkelingslanden daalde. Deels was dit het effect van de Azië-crisis. In het geval van China - veruit de grootste ontvanger van investeringen in de jaren negentig - was er meer aan de hand. Sinds 1998 trekken steeds meer ondernemingen zich terug uit China vanwege teleurstellende bedrijfsresultaten. Bijna geen westerse onderneming maakt winst in 'het rijk van het midden' waar iedere marketingexpert tot voor kort nog dollartekens van in de ogen kreeg ². Vanwege vergelijkbare redenen zijn de investeringen in Rusland, Mexico en veel van de Latijns Amerikaanse landen in het afgelopen jaar afgenomen.

De groep van minst ontwikkelde landen ('least developed countries') blijkt daarnaast vrijwel geheel buiten de internationale financieringsstromen te vallen. Hun aandeel in internationale investeringen bleef strak op minder dan één procent, hetgeen ongeveer gelijk is aan hun aandeel in de wereldhandel. De minst ontwikkelde landen vormen geen aantrekkelijk investeringsobject. De geringere belangstelling van ondernemingen voor sommige grote ontwikkelingslanden zal niet zo gemakkelijk ombuigen. Afnemend ondernemersvertrouwen is niet zo gauw te herstellen.

Daarnaast hadden de meeste ondernemers ook wel iets anders aan hun hoofd. De jaren negentig stonden - en staan - in het teken van een enorme internationale fusiegolf. De laatste jaren is bijna negentig procent van alle investeringen binnen de OESO besteed aan het overnemen van concurrenten. Voor veel ondernemingen lag daardoor (nog steeds) de absolute prioriteit van de internationale investeringsstrategie in de industrielanden.

Het gevolg van het afnemende ondernemersvertrouwen en de overnamestrijd is een daling van de stroom van binnenkomende investeringen in ontwikkelingslanden van bijna veertig procent tot circa 27 procent van het totaal in 1998.

De paradoxale ontwikkeling van de jaren negentig is dat net nu ontwikkelingslanden hun hoop (moeten) vestigen op multinationals voor het aanboren van de broodnodige buitenlandse financieringsbronnen, diezelfde ondernemingen laten zien dat hun strategische prioriteiten vooralsnog vooral binnen de OESO-regio liggen. Vertrouwen op buitenlandse investeringen als basis voor ontwikkeling blijft daarom een zwaktebod. Er is geen alternatief voor ontwikkeling dan te investeren in eigen competenties en ondernemingen. Misschien dat daar bij de definitie van 'good governance' in het vervolg rekening mee gehouden kan worden

2 Infatuation's end, *The Economist*, 25 september 1999, blz. 85.

Copyright © 1999 - 2003 Economisch Statistische Berichten (www.economie.nl)